

ALLIANCE NUMISMATIQUE EUROPÉENNE

EUROPEES GENOOTSCHAP

VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

PUBLICATION MENSUELLE
FONDATEURS — STICHTERS

RENÉ DE MARTELAERE

ANTOINE VANDEN BRANDE

314, avenue Gitschotel, **BORGERHOUT-ANVERS (Belgique)** Tél. 39.17.51

Janvier 1958

— 1 —

Januari 1958

NOTES SUR QUELQUES MONNAIES CURIEUSES

(suite)

Les monnaies globulaires en bronze, en plomb ou en étain sont des fausses monnaies.

Voici le système monétaire au Siam :

Chang	= 80	Ticals pesant	1 kg 200	
Tamloung	= 4	Ticals	"	60 grammes
Bat	= 1	Tical	"	15 grammes
Saloung	= 1/4	Tical	"	3 gr 75
Fouang	= 1/8	Tical	"	1 gr 875
Songpay	= 1/16	Tical	"	0 gr 937
Pay	= 1/32	Tical	"	0 gr 468
Att	= 1/64	Tical	"	0 gr 234

Les Chinois qui détenaient la presque totalité du commerce en Chine s'accommodaient mal de ces monnaies qui roulaient et se perdaient facilement. D'autre part, dans leurs tripots, on avait coutume de s'asseoir en cercle autour d'un tapis de jeu, chacun jetant sa mise sur les casiers. Les pièces globulaires roulaient, et de ce fait les mises étaient difficiles. Les Chinois eurent l'idée de faire des jetons de porcelaine, puis de pâte de verre, ou plus rarement de nacre gravée, destinés à tenir lieu de monnaie dans leurs tripots. Les Siamois, trouvant cette monnaie plus jolie, et plus pratique aussi, utilisèrent ces pièces en dehors des boutiques, puis d'une ville à l'autre, de sorte que ces jetons devinrent une véritable monnaie. Cette mise en circulation se fit timidement d'abord vers 1780, puis l'autorité royale ne réagissant pas, l'usage se répandit rapidement. Ces monnaies portaient à l'origine un simple dessin, puis la valeur fut ajoutée : Pay, Songpay, Fouang, Saloung. Enfin les commerçants y ajoutèrent leur nom. Nous allons décrire celles que nous avons vues, ainsi que celles qui formèrent notre collection qui fut cédée voici une dizaine d'années au Cabinet des Médailles de France qui n'en possédait pas. C'est à notre connaissance la plus importante collection figurant en Europe.

A) PIÈCES DE TERRE CUITE.

Terre cuite rouge représentant un tigre marchant à gauche.

B) *PIECES DE NACRE.*

très belle pièce à la tranche striée, représentant un chinois marchant dans la campagne.

C) *PIÈCES DE PORCELAINE.*

Sauf indication contraire, les inscriptions sont chinoises.

1) *pièces sans dessin* : Le droit comporte 2 ou 4 caractères en relief au droit, et un ou deux caractères peints en bleu au revers. Sauf indication contraire le fond du droit et du revers est en porcelaine blanche. Les caractères du droit sont blancs, jaunes, noirs, bleus, rouges, ou verts. On trouve aussi des pièces bicolores : verts et rouge, bleu et rouge, rouge et jaune, jaune et vert. Certaines pièces sont peintes au droit et au revers. Les formes sont variées : rondes, carrées, octogonales, hexagonales, ovales, losanges, rectangulaires.

Il existe des pièces dont le droit est d'une couleur unie avec caractères en relief, soit blancs, soit de toute autre couleur. Nous connaissons :

Fond bleu, caractères blancs

Fond rouge, caractères blancs et bordure verte.

Fond rouge, caractères bleus, bordure verte.

Fond rouge, caractères blancs,

Fond vert, caractères rouges, bordure blanche.

Fond rouge, caractères verts

Fond vert, caractères rouges bordure jaune.

Fond jaune, caractères blancs, bordure bleue et blanche.

Fond jaune, caractères bleus, bordure rouge et blanche.

Fond vert, caractères bleus

Fond jaune, caractères rouges

Fond vert, caractères et bordure blancs.

Il y a aussi, bien que plus rarement des pièces d'une seule couleur : bleue, grise.

Une pièce ronde, aux caractères peints au droit et au revers, porte une inscription en caractères latins :

YOO WHADE KONGSEE NACCONCHASEI.

2) *Pièce avec un buste humain.*

Il existe des pièces rondes, carrées, rectangulaires, octogonales, ou ovales à bord festonné représentant soit le buste de la Reine Victoria d'Angleterre couronnée à gauche, soit le buste de Maha-Mongkut de face et sur une pièce de profil. Ces pièces sont généralement en relief et en blanc au droit et au revers. On en connaît cependant avec valeur peinte en bleu au revers, une autre en Vert bleu et rouge au droit, au revers et sur la tranche, et une vert-rouge-blanc au droit et vert blanc au revers.

3) *Pièces avec un homme assis ou debout.*

Pièces de toutes formes représentant un homme debout, à genoux, assis. Bouddha accroupi ou deux hommes debout. Couleurs variées.

4) *Pièces représentant des animaux.*

Ces pièces de toutes formes et de toutes couleurs représentent les animaux suivants :

Eléphant, crabe, crapaud, crapaud avec un panier de fleurs sur le dos, cheval, cheval avec un panier de fleurs sur le dos, scarabée, coléoptères divers, lapin, lapin sur une feuille, lézard, phénix, tigre, chat, panthère, lion, oie portant des fleurs, grue, oiseaux divers, coq, paon, cerf, poisson, deux poissons.

Certaines monnaies ont la forme des animaux qu'elles représentent. Il existe une monnaie épousant la forme de deux poissons, et de très jolies monnaies en forme de papillons de couleurs fort belles.

5) *Pièces représentant des fleurs.*

Pièces de toutes formes et de toutes couleurs représentant des plantes diverses, fruits, fleurs, feuillages, fleurs dans un panier. Nombreuses sont celles représentant un lotus ou un pavot. Il y a également des monnaies en forme de fleurs.

6) *Pièces représentant des objets usuels.*

Pièces de toutes formes et de toutes couleurs, représentant une théière, un sabre, un pot, etc...

D) *PIECES EN PATE DE VERRE.*

Ces pièces en pate de verre de toutes couleurs, sont assez rares, mais en général moins anciennes que les pièces de porcelaine. Celles que nous avons vues portent uniquement des inscriptions chinoises.

Les émissions de monnaies de porcelaine devinrent si nombreuses et les commerçants ayant procédé à ces émissions ayant la fâcheuse habitude de vendre leur commerce pour aller ailleurs, afin d'éviter de rembourser leurs dettes, le Gouvernement Siamois mit les émetteurs en demeure d'annoncer leur départ par criée publique, trois jours avant afin de permettre à leurs clients de se faire rembourser les jetons qu'ils pouvaient détenir. Les Chinois détournèrent la difficulté en faisant publier cet avis de remboursement la nuit...

Devant les nombreuses réclamations qui résultaient de cet état de choses, le Roi Chulalongkorn montant sur le trône en 1873 interdit les émissions particulières, et dota son pays d'une monnaie obligatoire. Des émissions de monnaies circulaires avaient déjà eut lieu sous son prédécesseur, mais elles n'avaient pas un caractère obligatoire et les pièces de porcelaine avaient continué à être émises.

SUMATRA

On a utilisé à Sumatra des petits anneaux de cuivre jaune dits « Anneaux de Korintchi » parce que c'est dans la plaine de Korintchi que ces monnaies virent le jour. Ils sont de la grandeur d'une alliance, sont fondus, portent à l'intérieur les traces de fusion du métal, et sur le pourtour extérieur lisse une ligne de petits tirets : — — — qui sont généralement au nombre de 4 ou 5.

MONNAIES DE PATE DE VERRE.

Certains auteurs ont décrit des monnaies de pate de verre arabes et byzantines. C'est une erreur, il s'agit de poids, de jetons de jeux, d'amulettes et de marques de mesures de capacité. On verra à ce sujet notre chapitre « poids de verre » de notre catalogue de poids.

Fin.

J.G. FORIEN DE ROCHESNARD.

Pour les spécialistes des monnaies belges.

**LA MONNAIE-MÉDAILLE DE 10 CENTIMES EN CUIVRE
(HERSSENS 28) FRAPPÉE EN 1853
LORS DU MARIAGE DU DUC DE BRABANT**

Signes distinctifs des différents types.

Ces pièces, qui ont eu régulièrement cours, existent en différents types. Ch. DUPRIEZ (Monnaies et Essais Monétaires du Royaume de Belgique et du Congo Belge - Tome I - page 120) renseigne les deux types suivants : sous le n° 556 avec millésime 1853 en gros chiffres sous le n° 557 avec millésime 1853 en petits chiffres

Monsieur HERSENS (Catalogue des Monnaies du Royaume de Belgique, de l'Etat Indépendant du Congo, et du Congo Belge) renseigne les 3 types suivants :

type I 9 perles à gauche de la perpendiculaire tracée à l'extrémité du 3 de 1853.

type II 10 perles à gauche de la perpendiculaire tracée à l'extrémité du 3 de 1853.

type III Chiffres du millésime plus petits.

Mes recherches personnelles m'ont permis d'opérer le classement suivant :

Type I - Millésime en grands chiffres.

La 1re perle au-dessus du millésime est placée juste à droite de la perpendiculaire tracée à droite du chiffre 1(853).

Le 1 et le 8 du millésime sont très rapprochés.

10 perles à gauche de la perpendiculaire tracée à l'extrémité du 3 de 1853.

La ligne arrière du cou se trouve en direction du centre de la 16e perle.

La perpendiculaire tracée à droite du S de BELGES tombe entre les 20e et 21e perles.

Type II - Millésime en grands chiffres.

La 1re perle au-dessus du millésime est placée à mi-chemin entre le 1 et le 8 de 1853.

Le 1 et le 8 du millésime se trouvent plus écartés que dans le type I. 10 perles à gauche de la perpendiculaire tracée à l'extrémité du 3 de 1853.

La ligne arrière du cou se trouve en direction du centre de la 15e perle.

La perpendiculaire tracée à droite du S de BELGES tombe entre les 19e et 20e perles.

Type III - Millésime en petits chiffres.

La 1re perle au-dessus du millésime commence juste à droite de la perpendiculaire tracée à gauche contre le chiffre 8 de 1853.

Les chiffres du millésime sont placés avec écartement normal et régulier.

9 perles à gauche de la perpendiculaire tracée à l'extrémité du 3 de 1853.

La ligne arrière du cou se trouve en direction du centre de la 15e perle.

La perpendiculaire tracée à droite du S de BELGES tombe entre les 19e et 20e perles.

Il n'est naturellement pas exclu qu'il existe d'autres types et je conseille vivement mes collègues numismates à examiner soigneusement les pièces qu'ils possèdent de cette monnaie ; au cas où ils trouveraient d'autres types, qu'ils le renseignent dans notre Bulletin, ceci pour le plus grand profit de tous, avec description de toutes les caractéristiques.

François MORIN.

EXPO 58 EN DE NUMISMATIEK

In het eerste nummer van ons maandblad dat in het jaar Expo-58 verschijnt, is het zeker gepast in de vorm van een artikel enkele brieven met wat commentaar te publiceren, waaruit blijken kan dat ons Genootschap dan minstens toch een kleine inspanning heeft gedaan opdat Expo 58 op het gebied van de munt- en penningkunde niet onopgemerkt voorbij zou gaan.

Reeds in het maandblad van maart 1957 namen wij met veel genoegen een artikel op van onze medewerker V.C., hetwelk hij ons toezond onder de titel : « De Wereldtentoonstelling in 1958 - Een gedenkpenning of een speciale aanmunting ? »

In dit artikel werden een paar duidelijke vragen gesteld. Wanneer einde oktober 1957, een zestal maanden voor de opening van de tentoonstelling, wij nog steeds niet wisten hoe een eventueel antwoord op de gestelde vragen zou kunnen luiden, grepen wij naar onze stoutste pen en schreven volgende brief :

Antwerpen, 28 oktober 1957

*De Heer Commissaris-Generaal
van de WERELDTENTOONSTELLING 1958
te BRUSSEL*

Mijnheer de Commissaris-Generaal,

Het is ons tot nog toe niet bekend geworden of er ter gelegenheid van de aanstaande Wereldtentoonstelling speciale munten of een munt-medaille of gedenkpenningen in omloop zullen gebracht worden.

Daarom zijn wij zo vrij uw zeer bijzondere aandacht te vragen voor een bijdrage over deze kwestie in het maandblad van ons Genootschap verschenen onder de titel : « Een gedenkpenning of een speciale aanmunting ? »

Een exemplaar van het maandblad waarin bedoeld artikel verscheen, sluiten wij hierbij in. Bewust artikel vangt aan op blz. 26.

Naar onze mening is het nog niet te laat om op dit gebied desgevallend een initiatief te nemen en wij durven hopen dat er een belangwekkende numismatische herinnering aan Expo 58 zal overblijven.

Moesten er reeds plannen bestaan, dan werden wij hierover gaarne ingelicht.

Met de meeste achting,

*Joris MERTENS
Adjunkt-Sekretaris*

* * *

Aan de Heer Minister van Financiën werd er ook een brief geschreven met in hoofdzaak ongeveer dezelfde inhoud. Slechts in de eerste paragraaf werd er praktisch wat gewijzigd door de weglating van het woord « gedenkpenningen », daar de uitgaven hiervan zeker niet onder de bevoegdheid van de aangesproken minister zal liggen.

* * *

Van het Commissariaat Generaal der Wereldtentoonstelling ontvingen wij het volgend antwoord :

ALGEMENE WERELDTENTOONSTELLING TE BRUSSEL
1958

Commissariaat Generaal der Regering

Brussel, 12 november 1957
Putterij, 28

*De Heer Joris Mertens,
Ajunkt-Algemeen Sekretaris
van het Europees Genootschap
voor Munt- en Penningkunde,
255/21, Boomssteenweg,
Antwerpen.*

Mijnheer,

De Heer Commissaris-Generaal heeft uw schrijven van 28 oktober 1957, waarin u de vraag stelt of er ter gelegenheid van de aanstaande Wereldtentoonstelling speciale munten of een muntmedaille of gedenkpenning in omloop zullen gebracht worden, goed ontvangen en heeft mij gelast u in antwoord hierop het volgende mede te delen.

Naast de prijs-medailles, bestemd voor de exposanten-laureaten van de wedstrijd voor individuele inzendingen, is er inderdaad een officiële herinneringsmedaille van de Tentoonstelling voorzien. Deze laatste zal uitgereikt worden hetzij aan hooggeplaatste officiële personaliteiten die de Tentoonstelling zullen bezoeken, hetzij aan de personen die medegewerkt hebben aan de verwezenlijking van de Tentoonstelling.

De Heer Commissaris-Generaal is terecht de mening toegedaan dat deze officiële herinneringsmedaille niet te koop mag aangeboden worden in het openbaar. Een dergelijke massaverkoop zou immers deze medaille gedeeltelijk haar waarde doen verliezen tegenover de personen aan wie ze gratis zal worden aangeboden.

Ik kan u echter mededelen dat een bekende firma onlangs voorstellen gedaan heeft om een herinneringsmedaille, gans verschillend van de officiële waarvan hoger sprake is, te mogen vervaardigen en verkopen. De Commissaris-Generaal die reeds principieel zijn toestemming heeft gegeven voor de fabricatie van dergelijke medaille zal er ongetwijfeld aan houden dat het een waardevol aandenken zal zijn voor allen die in 1958 de Tentoonstelling zullen bezoeken.

Hoogachtend,

*(gel.) V. de Callataij,
Directeur der Belgische afdeling.*

* * *

Uit dit antwoord kan de konklusie getrokken worden dat er zeer grote kansen bestaan dat de verzamelaars van gedenkpenningen een herinnering aan Expo 58 kunnen verwachten. Laat ons hopen dat het een penning worden zal die het grootse en humane opzet van de tentoonstelling waardig zij.

Het antwoord van het Ministerie van Financiën houdt niet zulk een hoopvolle belofte in. Ter informatie laten wij het ook volgen :

MINISTERIE VAN FINANCIEN
KABINET VAN DE MINISTER

Thesaurie en Staatsschuld
1^e Directie - 3^e Bureau
D.I. 442.1141

Brussel, de 7-12-1957

Mijnheer,

In antwoord op uw schrijven van 28 Oktober ll., betreffende de uitgifte van een gedenkpenning of een speciale munt ter gelegenheid van de aanstaande wereldtentoonstelling heb ik de eer U te laten weten dat deze kwestie nog in haar studiestadium is en er tot nog toe geen enkele definitieve beslissing werd getroffen.

In geval een speciale munt zal worden aangemunt zal dit het voorwerp uilmaken van een in het Staatsblad te publiceren koninklijk besluit, waarin een beschrijving van het aan te munten stuk zal worden gegeven.

Ik houd er tevens aan U te laten weten dat ik met veel belangstelling de bijdrage over deze zaak in uw maandblad van Maart ll. heb gelezen.

Met hoogachting.

Voor de Minister :

De Particulier Secretaris,
(gef.) J. VANDEPITTE.

* * *

Deze brief is niet zo bemoedigend als wij verwacht hadden. Wanneer er op 7 december 1957 nog over « studiestadium » geschreven wordt en verder de voorwaardelijke wijze te pas komt over een speciale aamunting, dan gaan ons de kansen daartoe maar bedenkelijk lijken. Wanneer uit het antwoord echter ook blijkt dat het artikel van onze medewerker V.C. met veel belangstelling gelezen werd, dan geeft ons dit toch weer wat hoop. Tot 17 april, dag van de opening der tentoonstelling, blijven er weliswaar niet veel maanden meer. Alles bijeen zijn het nog een massa dagen en wanneer deze kwestie energiek aangepakt wordt is op dit gebied zeker nog iets te presteren. Laat ons hopen dat zulks gebeuren zal.

J.M.

EEN HALF MILLIARD VERVALLEN MUNTSTUKKEN NIET OMGERULD

Een klein tabelletje dat in de krant verscheen trof mijn aandacht, en was tevens de grondslag voor dit artikel.

Sedert de bevrijding van ons land, en vooral na de « operatie Gutt » zijn meerdere onwisselingen, van schatkistbiljetten en muntstukken gebeurd, en in ongeveer tien jaren, is door deze feiten, een winstmarge gemaakt door de schatkist van 457.617.761 frank.

Waar zijn al deze verloren bankbriefjes en munten naartoe ? Ja, wie weet het ! Deels verloren, deels verbrand, deels niet uitgewisseld, en een klein deel naar de muntverzamelingen ; ook wel een deel versmolten om het zilver, of het nikkel dat onder de oorlog ontbrak.

Laten we even de tabel nagaan :

Datum besluit	Muntstukken of briefjes	Bedrag
28-10-1946	Zilveren stukken van 20 frank	89.037.560
28-10-1946	Zilveren stukken van 50 frank	24.432.000
24- 1-1949	Muntpenningbons van 1 frank	22.457.322
3- 9-1949	Schatkistbiljetten van 50 frank	92.614.050
3- 9-1949	Schatkistbiljetten van 10 frank	36.181.990
3- 9-1949	Schatkistbiljetten van 5 frank	39.430.350
18- 1-1951	Nikkel stukken van 5 frank	17.886.180
18- 1-1951	Zinken stukken van 5 frank	59.353.020
18- 1-1951	Stalen stukken van 2 frank	9.780.840
12- 8-1952	Nikkelen stukken van 1 frank	13.075.385
12- 8-1952	Zinken stukken van 1 frank	53.351.094

Totaal bedrag : Fr. 457.617.761

En als we dit groot bedrag even in het geheugen prenten en dieper gaan beschouwen, dan is op deze manier nog méérdere winst te maken door de staat en voor de schatkist. Ja, zegt U, op welke wijze dan ?

Wel vindt U ook niet dat onze munten wat... eentonig zijn ? Andere landen hebben zgn. « *herinneringsmunten* ». In Engeland b.v. werd een speciale munt uitgegeven in 1951 voor « The festival of Britain » ; in Zuid-Afrika bij de « Van Riebeeck-herdenking 1652-1952 » ; in Luxemburg een speciaal 100, 50 en 20 frankstuk, op de 500^e verjaring van Jan de Blinde. In ons land werd dit vroeger gedaan in 1880 en 1935, respectievelijk bij de 50^e verjaring van het bestaan van België, en de 100^e verjaring der spoorwegen.

Zo de staat dit nu nog eens deed, bij verschillende gelegenheden, zoals ter gelegenheid van de feesten te Tongeren als oudste stad van België ; bij het eeuwfeest van Peter Benoit, voor de muziekliefhebbers ; een Jacob van Artevelde-munt, voor de gentenaren ; een Breidel en Deconinck-munt voor de bruggelingen, een munt met Godfried van Bouillon, Jacob van Maerlandt, Hendrik Conscience, Dirk Martens, enz., enz., tot zelfs zo nodig « manneken pis » om de lieden van onze hoofdstad tevreden te stellen.

Het zou natuurlijk wel geld kosten aan het ministerie van financiën, om de ontwerpen en de gegraveerde stempels te laten maken, maar welk muziekliefhebber zou nalaten een splinternieuw 50 frankstuk te bewaren waar Peter Benoit op prijkt ? Of wie zou een mooiere herinnering aan Tongeren bewaren dan een munt met Ambiorix op ? Allen die iets voelen kunst en historie zouden zeker zulke munten bewaren.

En zo de Regering dan na 5 of 10 jaren, die munten terug binnen vraagt, dan stel ik mij de vraag : « Zouden de niet-binnengeleverde munten, de kosten voor aanmaak niet lonen ? » Zeker ja, en dit meervoudig.

Laren wij hopen dat er eensdaags herinneringsmunten zullen geslagen worden.

Deze uitgifte van speciale herinneringsmunten zou echter o.i. niet mogen gebeuren volgens het systeem dat in voege is bij de uitgave van speciale postzegels. Herinneringspostzegels worden *veelvuldig* uitgegeven op een groot getal exemplaren ; herinneringsmunten behoeven niet zo dikwijls te verschijnen maar telkens in een behoorlijk aantal.

M. NUIJTENS, Izegem - 1954.